

ВИКОРИСТАННЯ ГАЗОДИЗЕЛЬНОГО ЦИКЛУ НА АВТОМОБІЛЬНИХ ДВИГУНАХ

Прокоф'єва А.С. студент; Шушляпін С.В., к.т.н., доцент

ДБТУ, м. Харків, Україна. prokofeva@gmail.com, shushliapin@btu.kharkov.ua

For a long time, this cycle was considered unpromising for land vehicles due to the complexity of the power supply system and the need to refuel with two types of fuel.

Газодизельний цикл використовується в стаціонарних і судових двигунах. Для сухопутних транспортних засобів довгий час цей цикл вважався неперспективним через ускладнення системи живлення й необхідність заправки двома видами палив. Але внаслідок зростання дефіциту рідких нафтових палив і підвищення вимог до екологічної чистоти енергетичних установок почалося серійне виробництво газодизельних автомобілів.

За газодизельного циклу в циліндр двигуна під час такту впуску надходить суміш газового палива з повітрям, яка утворюється в газоповітряному змішувачі. В період такту стиснення газоповітряна суміш стискується, в результаті чого температура її підвищується й до кінця такту стає вищою від температури самозаймання дизельного палива (590-650 К), але нижчою температури самозаймання газу (940-990 К). У стиснуту газоповітряну суміш через форсунку, як і в звичайному дизелі, впорскується невелика кількість запального дизельного палива. Навколо великої кількості розпилених, випаруваних крапель рідкого палива, що займаються одночасно в багатьох місцях, утворюються численні первинні вогнища займання газоповітряної суміші. Робочий процес у газодизелі проходить так само, як і в дизелів – за змішаним циклом, під час якого частина палива згоряє за сталим об'ємом, а частина – за сталого тиску. Але в газодизелях за сталого об'єму згоряє більше палива, ніж в дизелях, тому максимальний тиск згоряння вищий за онакових умов, вищий також індикаторний ККД.

Використання газодизельного циклу на автомобільних двигунах дає змогу зменшити витрати дизельного палива на 70-80% внаслідок заміщення його газовим паливом. При цьому завдяки такому самому ступеню стиснення, як у дизеля, забезпечується високий термічний ККД циклу і зберігається така сама потужність, як у дизеля. Паливна економічність вища, ніж у переведених на газ автомобільних двигунів з іскровим запалюванням і нижчим ступенем стиснення. Для газодизельних автомобілів доцільно використовувати природний газ, оскільки пробіг автомобілів із газовими двигунами з іскровим запалюванням значно менший, ніж у газодизельних автомобілів. Крім того, температура самозаймання і октанове число природного газу вищі, ніж нафтових зріджених газів. Тому значно знижується ймовірність детонації. Важливою перевагою газодизелів є те, що в них димність відпрацьованих газів у три-чотири рази менша, ніж у дизелів. Внаслідок зменшення димності відпрацьованих газів знижується в них вміст канцерогенних речовин.

До істотних переваг газодизелів слід також віднести можливість повноцінної роботи як за газодизельним, так і за звичайними дизельними циклами, причому перехід від одного циклу до іншого здійснюється без вимикання двигуна. Для цього достатньо перемкнути перемикач. Але основним є газодизельний цикл, оскільки експлуатація газодизельного двигуна на самому дизельному паливі економічно не раціональна внаслідок зменшення корисної вантажопідйомності порівняно з дизельним автомобілем.

У зв'язку з особливостями займання в газодизелях значно розширюються межі можливого збіднення робочої суміші, що характеризується коефіцієнтом надлишку повітря. В газодизелях розрізняють два коефіцієнти надлишку повітря: в газоповітряній суміші в процесі стиснення: $\alpha_r = V_n / V_r V_0^r$, і в суміші повітря, газу і рідкого палива в процесі згоряння: $\alpha_{гд} = V_n / (V_r L_0^r + G_r L_0^p)$ де V_n – кількість повітря, що фактично надійшло в двигун $\text{м}^3/\text{год}$; V_r , G_r – витрати відповідно газового і рідкого палив, $\text{м}^3/\text{год}$, $\text{кг}/\text{год}$; L_0^r, L_0^p – кількість повітря, що теоретично необхідне для повного згоряння 1м^3 газового і 1кг рідких палив, $\text{м}^3/\text{м}^3$, $\text{м}^3/\text{кг}$.

Співвідношення між кількостями теплоти, що вноситься рідкими і газовими паливами визначається двома способами. Частка теплоти від рідкого палива в загальній кількості теплоти: $q = H_{и,р} G_r / H_{и,г} V_r + H_{и,г} G_r$

Відношення частки теплоти, що вноситься рідким паливом, до теплоти, що вноситься газом, $r = H_{и,р} G_r / H_{и,г} V_r$, де $H_{и,р}$ і $H_{и,г}$ – нижчі теплоти згоряння рідкого й газового палив $\text{кДж}/\text{кг}$ і $\text{кДж}/\text{м}^3$.